

11. KULTÚRNO-OSVETOVÉ TRADÍCIE V OBCI

Pri kultúrnych tradíciách treba spomenúť, že popri amatérskych zoskupeniach a jednotlivcoch sa môže Dolné Dubové, napriek svojmu nevelikému počtu obyvateľov, pochváliť rodákmi, ktorí sa prezentujú v oblasti profesionálneho umenia a najmä operného spevu. Túto tradíciu začala Štefánia Hulmanová (bližšie v časti *Výbrani rodáci a osobnosti*). Jej nasledovníkom bol na prelome 60. a 70. rokov Štefan Behúl, absolvent konzervatória v Bratislave. Štáfetu po nich prebrala silná generácia operných spevákov narodených v 70. rokoch, absolventov bratislavského konzervatória a VŠMU. Sú to Štefan Kocán (pozri *Výbrani rodáci a osobnosti*), Rastislav Kocán a Pavol Remenár (bližšie v kapitole *Výbrani rodáci a osobnosti*). Práve v oblasti kultúry a umenia možno vidieť symbolické premostenie významných literárnych počínov Jozefa Ignáca Bajzu a úspechov týchto umelcov, ktorí sa presadili nielen na domáciach, ale aj na svetových operných scénach. Pri spomienke na ďalších umelcov, ako Justín Hrkča (bližšie v časti *Výbrani rodáci a osobnosti*), Jozef Svitek (pozri *Výbrani rodáci a osobnosti*) sa zdá, že je to práve oblasť kultúry, na ktorú môžu byť Dolnodubovčania právom hrdí.

Folklóre a divadelné tradície

Mužská spevácka skupina pri Ocú Dolné Dubové

Mária Tomovičová

Zakladateľ mužskej speváckej skupiny a autor publikácie o histórii obce Igor Tomovič

Začiatkom roka 1996 prišiel Igor Tomovič s myšlienkou založiť spevácku skupinu mužov. Nebolo však ľahké nájsť mužov, ktorí majú dobrý hlas, sluch a najmä záujem spievať. Kronika Mužskej speváckej skupiny pri Ocú Dolné Dubové sa začala písať 19. februára 1996, keď sa stretlo asi 20 mužov so záujmom o spev. Doprovod na harmonike prisľúbil Ing. Anton Novotný. Po prvom stretnutí zostalo 15 mužov: Ing. Anton Novotný, Artur Hrkča, Zdenko Hejnár, Vladimír Horník, Ján Horváth, Zdenko Chrvála, Jozef Kocán, Jozef Martinkovič, Viliam Michalička, Jozef Ondruška z Paderoviec, Milan Roško, Jozef Šurina, Igor Tomovič, Stanislav Valent a Ladislav Zlatohlávek. V priebehu ďalších rokov skúsili spievať Vladimír Hrušovský a Vladimír Žiak. Boli to muži rozličných vekových kategórií aj mnohorakých profesií, ale mali spoločný záujem – spievať. Začali intenzívne skúšky, pretože sa pripravovala slávnosť posvätenia symbolov obce a ich uvedenie do praxe a speváci tam chceli vystúpiť. Na tomto podujatí vystúpila mužská spevácka skupina po prvýkrát, spievali krásne slovenské ľudové piesne a tiež hymnické piesne. So svojím vystúpením boli spokojní, dostalo sa im chvály a povzbudivých slov pokračovať so spevom. Kolektív organizačne viedol Igor Tomovič, zabezpečoval vystúpenia, robil scenáre a povzbudzoval všetkých, aby pokračovali a zdokonaľovali sa. Ich vystúpenia pravidelne obohacoval program pri oslavách Dňa matiek,

Mužská spevácka skupina so starostkou obce Máriou Tomovičovou r. 2000
(zľava: Vladimír Horník, Ján Horváth, Milan Roško, Viliam Michalička, Jozef Martinkovič, Vladimír Hrušovský, Mária Tomovičová, Jozef Ondruška, Jozef Kocán, Zdenko Chrvála, Jozef Šurina, Artur Hrkča, Ing. Anton Novotný).

v mesiaci Úcty k starším, gratulácie jubilujúcim občanom a všetky podujatia v obci. Postupne sa rozbehla spolupráca s okolitými obcami, ale aj s obcami z ďalších okresov, pripravili spoločný vianočný koncert. V roku 1997 zorganizovali úspešné podujatie – nesúťažnú prehliadku speváckych skupín. Zúčastnilo sa jej 100 účinkujúcich z obcí Šoporňa, Zemianske Sady, Horná Krupá, Dечtice, manželka Dorotkovi z Špačíniec, Štefan Bašovský, heligonkár z Trnavy. Podujatie moderovala Zuzana Čižinská. Spevácku skupinu takého vstúpenia motivovali a posilovali ďalej. Rozširovali svoj repertoár – najviac ľudové piesne. Ich mottom bolo: „Nezabudne reč slovenskú, kto slovenskú pieseň spieva.“ Ďalej vystupovali v spomínaných obciach na obecných podujatiach a prehliadkach, na predvolebných mítingoch, pre Maticu slovenskú v Trnave, posedenia dôchodcov z atomky, atď. Zúčastnili sa aj v obvodných kolách rôznych súťaží, nikdy nepostúpili však ďalej, lebo ich skupina bola vždy zastupená vo veľkom počte. Absolvovali vystúpenia v Trakoviciach, Jaslovských Bohuniciach, vo Veselom, v Žilkovciach, v Kočine-Lančári, Dolnej Krupci a v Kátlovciach. Niekoľko rokov organizovali plesy. Pri každom vystúpení speváckych kolektívov sa stretávali s inými súbormi, vymieňali si skúsenosti, delili sa o úspechy, ale riešili aj problémy súborov. Tak ako náš súbor, aj ostatné trápili problémy s počtom členov. Niektorí členovia odchádzali a ťažko sa hľadali noví. Aj náš kolektív sa zmenšoval; 4. januára 1999 náhle zomrel Igor Tomovič, zakladateľ a duša speváckej skupiny. Potom odišli Stanislav Valent, Zdenko Hejnár, Ladislav Zlatohlávek, Vladimír Hrušovský, Vladimír Žiak a Jozef Kocán.

Rok 2000 začal vystúpením súborov spomínaných obcí, obohatený o robotnícky spevokol Bradlan. Bol to prvý ročník Memoriálu Igora Tomoviča. Účinkujúcich bolo 135. Podujatie moderovala Mária Sadloňová z Trnavy, ktorá svojim kultúrovaným vystúpením a krásnou slovenčinou prispela k jeho dôstojnému priebehu. Memoriál pokračoval aj po ďalšie roky s moderátorkou Máriou Sadloňovou. V roku 2002 bolo 740. výročie prejv písomnej zmienky o obci. Memoriál sa nekonal, ale súbory vystúpili na oslavách. Stretli sa pri cintoríne a odtiaľ išli v sprievode po dedine do kultúrneho domu za doprovodu

dychovky, harmonikárov a spevákov. Rok 2003 bol pre súbor kritický. Počet členov sa znížil na 10, zostali Ing. Anton Novotný, Milan Roško, Zdenko Chvala, Vladimír Horník, Ján Horváth, Jozef Martinkovič, Viliam Michalička, Artur Hrečka, Jozef Ondruška a Jozef Šurina. V tomto roku odmietli aj niektoré vystúpenia.

V roku 2006 bolo desiate výročie založenia speváckej skupiny. Veľkým úspechom bolo vydanie CD pod názvom „Tá dubovská lúka,“ ktoré predstavilo celý repertoár skupiny. Na oslavy boli pozvané stále súbory z Hornej Krupej, Kátoviec, zo Šoporne a Zemianskych Sádov, s ktorými sa stretávali každoročne na vzájomných podujatiach. Dolnodubovská skupina tenoraz podala vrcholný výkon, ktorým očarila všetkých prítomných. Iste ich k tomu vyburcovala radosť a dobrý pocit z vydania prvého CD, ktoré zároveň pokrstili. Krstnou mamou sa stala starostka Mária Tomovičová. Krstilo sa šampanským. Podujatie uvádzala Mária Sadloňová. Všetky súbory už veľmi dobre poznala. Svojím vystúpením a spomienkami obohatila podujatie a podčiarkla jeho dostoynosť. Ďalšie CD sa zatiaľ nepodarilo vydať. Oslava 15. výročia založenia skupiny nebola zorganizovaná. Posledné roky spevácka skupina vystupuje na domácej pôde pri oslavách Dňa matiek, v Mesiaci úcty k starším, spieva jubiliujúcim občanom, ako aj pri rozmanitých rodinných oslavách a pohreboch. Sporadicky sa zúčastňuje aj osláv mimo našej obce. Pri príležitosti 750. výročia obce sa uskutočnilo spojenie súčasných protagonistov s odideňmi a vytvorila sa pôvodná spevácka skupina z obdobia jej založenia.

Výberáme niekoľko piesní zo speváckeho repertoáru.

Tá Dubovská lúka

*Tá Dubovská lúka, tristo mil široká,
do rána mala byť pokosená.
Kosili ju chlapi. Dubovskí mládenci,
a ja som za nimi zahrabala.*

*Keď som zahrabala, aj som zaplakala,
kukučka nad nami zakukala.
Kukučka nekukaj, ja som dnes mŕtva,
ja som sa s frajerom pohnevala.*

Ešte som nevidel

*Ešte som nevidel, tak dievčatko plakať,
jak ono plakalo, jak ono plakalo,
keď ma išli lapať.*

*Chytajte, zlapajte všetkých dojedného,
len mi nezapajte, len mi nezapajte mojego milého.*

*Pusté polečko, keď je pokosené,
smutné to dievča, smutné to dievča, keď je opustené.*

Ďalšia spevácka kapela, ktorá v obci podnes funguje je Notoband. Hlavnými protagonistami sú Ing. Anton Novotný, Milan Roško a Zdenko Chvala. Ich činnosť sa datuje od roku 2004, keď mali za sebou prvé vystúpenia. Hrávajú pri rozličných slávnostných udalostiach, ako sú napríklad svadby či obecné slávnosti.

Skupina Šuboband vznikla v roku 2008, dnes už však neexistuje. Medzi jej členov patrili Jozef Šurina a Roman Bohunický. Hrávali na svadbách, na narodeninových oslavách a obecných oslavách. Okrem ľudových piesní, hrávali aj moderné piesne.

Koncom 80. rokov vznikla v Dolnom Dubovom hudobná skupina mladých ľudí. Tvorili ju Ľubomír Šteško, Miloš Svitek, Patrik Kopecký, František Remenár a Rastislav Kocán. Neskôr sa k nim pridali Jozef Šurina. Svoje útočisko našli v miestnom kultúrnom dome. Členovia tejto hudobnej skupiny sa neskôr pričínili o obnovenie tradície fašiangových sprievodov cez dedinu s hudobným doprovodom, čo Dolnodubovčania s nadšením prijali. Je paradoxom, že to boli práve mladí ľudia, ktorí tieto tradície nikdy predtým nepoznali a nezažili, a napriek tomu sa práve oni postarali o prinavrátenie týchto krásnych slovenských ľudových tradícií.⁴⁹⁴

V obci pôsobi aj Ženská spevácka skupina. Vedúcou skupiny je Viktória Kocánová. Ďalšie spevácke protagonistky sú Helena Behúlová, Viera Behúlová, Veronika Behúlová, Mária Horváthová, Iveta Matuškovičová, Milada Miháliková, Mária Nádaská a Ružena Svítková. V minulosti pôsobili v speváckej skupine aj tieto protagonistky: Zuzana Bednárová, Katarína Polakovičová, Rozália Rechteriková, Emília Horváthová, Ing. Mária Novotná a Paulína Horvatovičová. Speváčky sa stretávajú štyrikrát za mesiac, kde spolu preberajú spievané pesničky. Vo svojom repertoári majú popri smútočných piesniach aj svadobné a príležitostné piesne.

Uvedieme vybrané ukážky piesní z ich repertoáru:

*Nevesta premilá, nastala ti chvíľa,
/:Aby sas lúčila s rodičami svýma./:*

*Jak sa ty odvďačíš svej drahej mamičke,
/:Kerá ťa chovala na svej pravej rúčke./:*

*Jak sa ty odvďačíš svému tatičkovi,
/:čo sa o ťa staral až do dnešnej doby./:*

*Ja sa vám odvďačím v tej vašej starobe
/:Nech vás Pán Boh žehná v tej vašej starobe./:*

Iná ukážka z piesní:

*Je mnoho krásnych miest
Kde nohy chcú ma niesť !
Však jedna jediná je rodná dedina
Tam cestu nájsť si viem
a vždycky patríť chcem
Jak k včelám med a vôňa kvetinám.
Refrén:
To naše Dubové je pekná dedina
jablňami vysadená.
To Dolné Dubové je malá dedina,
k srdciam našim prirastená.*

(autor textu: Jozef Svitek)

⁴⁹⁴ Doplnil člen skupiny Rastislav Kocán.

Divadlo

Veronika Behúlová

Dejiny slovenského divadla sa začali písať v auguste 1830 v Liptovskom Mikuláši, keď sa pod vedením Gašpara Fejerpátaky – Belopotockého uviedla hra *Kocúrkovo* od Jána Chalupku. Na tento podnet začali postupom času vznikať ochotnícke ale aj profesionálne divadlá po celom Slovensku. Skoro každá obec mala svojich ochotníkov, ktorí bohato naplňali kultúrny a spoločenský život občanov. Ale bežní ľudia, teda ochotníci, nepoznali profesionálnu dramatickú tvorbu. S prípravami hier im pomáhala najmä vidiecka inteligencia, teda kňazi, učitelia alebo študenti. Činnosť dolnodubovských divadelníkov sa začala v 30. rokoch 20. storočia. Bolo to zásluhou vtedajšieho farára Vojtecha Plechlu, ktorý tu založil Mariánsku kongregáciu. So ženami a dievčatami tohto spolku pripravoval a navciľoval rozličné hry a scény s náboženskou tematikou. Keďže v kongregácii mohli byť len ženy, museli sa popasovať aj s mužskými rolami, a na to niektoré žijúce členky ešte doteraz s obľubou spomínajú. Táto éra trvala až do odchodu Vojtecha Plechlu. Po jeho odchode činnosť Mariánskej kongregácie postupom zanikla. V roku 1946 prišli do obce noví učitelia Elemir a Vilma Halášovci, a tak škola prevzala osvetovú a kultúrnu úlohu. Učiteľia so svojimi žiakmi bohato sprostovali kultúrny život obce pri rôznych príležitostiach ako boli oslavy MDŽ, MDD, ale aj vo veľkonočnom a vianočnom období. Navciľovali s nimi divadelné scény, hry, kultúrne vystúpenia, rozličné spevy, tance a básničky, akými napríklad boli: hra *Snežienka*, *Kocúr v čičmách*, *Rozprávková kniha*. Tieto vystúpenia deti hrali nielen pre svojich rodičov, ale aj pre celú verejnosť. V roku 1948 vzniká v obci nová mládežnícka organizácia ČSM v mieste, ktorej predsedom bol Augustín Jursa. Mládež sa začala spoločne stretávať v budove bývalej starej školy a spolu vytvorili dramatický krúžok. V roku 1953 si členovia ČSM brigádnicky postavili v priestoroch osvetovej izby javisko, aby mohli svoju činnosť prezentovať aj verejne. Takýmto spôsobom za pomoci MNV vzniklo provízorne dolnodubovské divadlo. Po tejto brigáde uviedli hru od Jozefa Gregora Tajovského *Ženský zákon* a v tom istom roku na Vianoce zahrali hru *Statky-zmätky* tiež od J. G. Tajovského. Repertoár tvorili zväčša hry slovenských autorov – *Kubo*, *Kliatba*, *Matka*, *Bačova žena*, *Keď šťastie chodí po horách*, *či Pokuta za hriechy*. Vyskytli sa aj zahraniční autori ako napríklad Ivan Jakovčič Franko a jeho hra *Ukradnuté šťastie*. S týmito hrami vystupovali nielen doma, ale aj v susedných dedinách, ako sú Malženice, Jaslovské Bohunice, Náháč a Horné Dubové. Do Dolného Dubového takisto prišli ochotníci z Náháča s hrou *Čertov mlyn* a herci z Dolnej Krupce sa predviedli s hrou *Bacichovie dvor*. Ochotníctvo sa však v tom čase stretáva aj s nedostatkom materiálneho zabezpečenia, chýbali najmä financie na vybavenie scény.

Ziadanému divadlu nesmú chýbať kulisy a kostýmy. Keďže hry ochotníkov boli najmä z vidieckeho prostredia, samozrejme sa dala prispôsobiť aj samotná scéna či kostýmy. Takisto využívali aj predmety, ktoré sa v domácnosti bežne používali. Stála kulisa sa však zachovala do tohto obdobia z čias fungujúcej Mariánskej kongregácie, keď „*mariánky*“ namaľovali pozadie k jednej zo svojich hier a po nich ju využívali mnohí ďalší. Starší členovia ČSM, ktorí sa u nás aktívne venovali divadelníctvu boli: Matilda Demovičová, Helena Šimončíková, Mária Škodová, Augustín Jursa, Agneša Jursová, Leonard Kocán, František Dobšovič, Ignác Hrkča, Terézia Hrkčová, Milan Behúl, František Behúl a iní. Mládež sa nesträtávala len kvôli navciľovaniu hier, ale vytvárali si medzi sebou pria-

Scapinove šibalstvá, 1955

teľské vzťahy, ba niektorí si tak medzi sebou našli svojho budúceho manžela či manželku. Navciľovanie hry trvalo približne dva mesiace, viacej v jesennom a v zimnom období, keď už nebolo tak veľa práce ako zvyčajne. Divadlo sa tešilo veľkej obľube nielen u samotných aktérov, ale aj u publika, ktoré nebolo malé. Dokonca miesta pre publikum boli vyhradené zvlášť na státie a pre sediacich divákov. Tí sediaci si za svoje miesto museli aj zaplatiť. Zvyčajne to bolo 5 Kčs. Konferenciarkou alebo uvádzачkou hier organizácie ČSM bola pani učiteľka Vilma Halášová, ktorá bola tiež zanietenou divadelníčkou. Jej zásluhou sa v roku 1956 konalo prvé vystúpenie bábkového divadla pri príležitosti MDŽ, v rámci ktorého deti zahrali hru *Snežienka*. Súčasťou bol aj pestrý kostýmový sprievod. V programe vystúpili aj deti s hrou od J. Švarca – *Zakliatá bratia* o matke a jej láske k deťom. V roku 1950 prišiel do obce nový kňaz. Bol nim páter Jozef Horváth, ktorý si vedel získať svojich veriacich a najmä mladých. A tak sa Veľká noc v roku 1955 stala nezabudnuteľnou pre miestnych obyvateľov, keď páter s miestnou mládežou s ČSCK navciľil a vystúpil v miestnej osvetovej izbe s hrou *Scapinove šibalstvá* od J. B. Moliéra. V hlavnej úlohe Scapina sa predviedol Jozef Martinkovič, ktorému táto rola vynesla novú prezývku – Scapino. Vo vedľajších postavách sa predstavili Júlia Hettešová, Zuzana Šurinová, Rozália Štepková, František Remená, Felix Čapkovič, Štefan Horváth, Matúš Horváth, František Dobšovič, Viliam Kocán. Uvedenie tejto hry malo takmer profesionálny charakter. Vynovená scéna, kostýmy požičané až z Martina a v úlohe režiséra páter Horváth. Hra mala niekoľko repríz nielen doma, kde sa pre veľký záujem zdvojnásobilo vstupné, ale aj v Hornom Dubovom, Špačniciach a v Dubovanoch. Zoskupenie malo dokonca aj šepkára, ktorým bol Štefan Čapkovič – medzi hercami prezývaný „*kraľ smiechu*.“ Toto predstavenie uvádzala Matilda Demovičová. Postupom času však ochotnícka činnosť

Júlia Hetešová v predstavení
Scapinove šiblastvá, 1955

Zuzana Šurinová ako Hyacinta
v Scapinových šiblastvách, 1955

Dolnodubovský Olympie, 1960

zanikala, pretože mládež sa viac začala venovať športu. V roku 1956 však vznikla hudobná skupina pri dolnodubovskom Červenom kríži, ktorej členmi boli: František Remennár – trúbka, Ľudvik Horvátovič – bubon, Viliam Kocán, Štefan Horváth, Matáš Horváth – trombón a Štefan Gajarský – samouk na husle. Hrávali po večeroch v starom hostinci najmä jazzovú hudbu. Taktiež na Silvestra bolo v hostinci kabaretné vystúpenie, kde účinkovali súrodenci Matil-

da, Justin, Dominik a Jozef Svitekovi. Za zmienku stojí aj amatérska spevácka skupina „Olympie“, ktorej členmi boli: Milan Stano, Jozef Horváth, Ján Lukáč, Jozef Behúl.

Obecná knižnica

J. Kocánová

Významným medzníkom v dejinách Slovákov bol vznik 1. ČSR, ktorý vytvoril nové, predtým nebyvalé podmienky pre rozvoj kultúry a vzdelania na Slovensku. Národné zhromaždenie pri budovaní základov novej republiky štátu prijímalo mnoho dôležitých zákonov, ktoré formovali charakter nového štátu. V roku 1919 bol okrem iných prijatý zákon č. 430 o verejných knižniciach, kde sa *slovenským obciam bez rozdielu ukladalo zriaďovať a udržiavať obecné knižnice*. Obce mali za povinnosť materiálne podporovať, dopĺňať ich fondy a vytvárať podmienky, aby slúžili všetkým obyvateľom obce.

Obecné zastupiteľstvo do knižničnej rady navrhlo Alojza Choreňa, Štefana Sviteku, popri nich tam pôsobil obecný učiteľ Ján Habara a notár Emil Zelenay. Pre rok 1926 *zaradilo OZ do obecného rozpočtu obnos 360 Kč na knižničné ciele*.⁴⁹⁵ Hoci sa od začiatku zdôrazňoval veľký význam zákona, jeho uplatňovanie veľmi bolo pomalé. Starostlivosť o miestnu knižnicu po roku 1948 prevzala učiteľka Vilma Halášová. V roku 1953 bola zriadená Okresná ľudová knižnica v Trnave. Nová etapa budovania knižnice sa začala prijatím zákona č. 53/ 1959 o jednotnej sústave knižníc, ktorý sa vzťahoval na všetky druhy a typy knižníc. Okresné ľudové knižnice zriadili metodické centrá, ktoré usmerňovali činnosť miestnych ľudových knižníc v okresoch. Knižnica bola umiestnená v kabinete školy.⁴⁹⁶ Záujem o knihy a čítanie v obci vzrástla zásluhou učiteľky Vilmy Halášovej. Sama bola zanietenou čitateľkou vedela odporučiť vhodnú knihu pre deti ale najmä pre dospelých. V roku 1960 bolo v knižnici zaevidovaných 750 zväzkov kníh, 160 čitateľov si vypožičalo 640 kníh. Okrem výpožičnej činnosti pripravovala Vilma Halášová výstavy kníh, propagačné nástenky a besedy o knihách. V roku 1963 dostala knižnica krajské vyznamenanie v celoslovenskej súťaži *Budujeme vzornú ľudovú knižnicu*. V roku 1970 má knižnica 1 500 zväzkov a 82 čitateľov. Významným pre knižnicu bol rok 1971, keď bola prestavovaná do samostatnej miestnosti v budove kultúrneho domu. Funkciu knihovníčky prevzala Jozefína Kocánová.

Od januára 1973 sa zaviedlo ústredné dopĺňovanie fondov ľudových knižníc v okrese Trnava. Financie na nákup kníh dostala okresná knižnica do rozpočtu od okresného národného výboru. V budovaní knižničných fondov sa samozrejme prejavovala oficiálna ideológia, ale do knižnice sa dostal základný fond klasickej beletrie, detskej literatúry, všetky novinky odbornej literatúry, všetka kvalitná literatúra, ktorá bola na trhu dostupná. V roku 1975 je už v knižnici zapísaných 2 500 knižničných jednotiek. Prostredníctvom okresnej knižnice bola knižnica vybavená novými regálmi, konferenčnými stolkami a kreslami. V osemdesiatych rokoch dosahuje MKV v Dolnom Dubovom najlepšie výsledky. Okresná knižnica okrem kníh predpája aj 18 titulov časopisov a novín. Zvýšil sa počet čitateľov aj výpožičiek. V roku 1987 bolo zaevidovaných 4 140 knižničných jednotiek, čo bolo 5, 83 zväzku na 1 obyvateľa. Čitatelia si vypožičali 3 024 kníh a časopisov, to jest 4,25 výpožičky na 1 obyvateľa. V knižnici bolo zapísaných 95 čitateľov a za rok ju navštívilo 834 obyvateľov. Pri knižnici pracoval čitateľský krúžok zväzu Žien. Uskutoč-

⁴⁹⁵ ŠABA, pobočka Trnava, ObNÚ Bohunice, kniha, č. 4, s. 1-2. (S. K.)

⁴⁹⁶ Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave 1927-2007. TTSK Trnava, KJF v Trnave 2007.

nili sa mnohé zaujímavé podujatia – besedy so spisovateľmi Jánom Solovíčkom, Tomášom Janovícom, Petrom Glocckom, Petrom Andruškom, Antonom Balázom a Máriou Ďuričkovou. Každoročne v marci knižnica pripravila v spolupráci s materskou školou exkurziu do knižnice zameranú na prvotné informácie o knihe a knižnici.⁴⁹⁷

Beseda so spisovateľkou Máriou Ďuričkovou

Spisovateľ Peter Gloccko na besede v r. 1981

praprila literárne pásmo, ktoré bolo súčasťou osláv. Obnovila sa spolupráca so základnou školou. V roku 2007 na podporu čítania detí bola zorganizovaná súťaž *Hľadá sa kráľ čitateľov*, beseda so spisovateľkou Danušou Dragulovou – Faktorovou, regionálnou autorkou Evou Kopúňkovou a ilustrátorkou Oksanou Lukomskou. Zaujímavými aktivitami ma knižnica usiluje pritiahnúť viac detských čitateľov, aby kniha obstála v silnej konkurencii

Spoločensko-politické a ekonomické zmeny po novembri 1989 sa v knižniciach prejavili z mnohých aspektov. V prvom rade sa z knižnic stali apolitické subjekty. Z knižnice bola vyradená politická literatúra a knihy poplatné komunistickej ideológii. Na základe zákona o obecnom zriadení prešla pod správu obecného úradu a stala sa obecnou knižnicou. Knižnica sa podieľala na celoobecných oslavách 250. výročia narodenia Jozefa Ignáca Bajzu. Pripravila literárne pásmo, ktoré bolo súčasťou osláv. Obnovila sa spolupráca so základnou školou. V roku 2007 na podporu čítania detí bola zorganizovaná súťaž *Hľadá sa kráľ čitateľov*, beseda so spisovateľkou Danušou Dragulovou – Faktorovou, regionálnou autorkou Evou Kopúňkovou a ilustrátorkou Oksanou Lukomskou. Zaujímavými aktivitami ma knižnica usiluje pritiahnúť viac detských čitateľov, aby kniha obstála v silnej konkurencii

s internetom, DVD, graficky prepracovanými počítačovými hrami a videohrami. Zatiaľ sa to knižnici nedarí, naďalej badáme odliv detských čitateľov. Potešujúci je v súčasnosti fakt, že knižnicu vyhľadávajú čoraz viac dospelých čitateľov, najmä dôchodcov.

Obecné kino

Medzi záslužné kultúrno-osvetové aktivity v minulosti patrili filmové predstavenia. Po roku 1945 boli všetky kiná poštátnené. V Trnave to boli 4 kiná, v Priešťanoch 2 kiná atď. V roku 1955 bolo vo vtedajšom okrese Trnava celkom 14 stálych kin, na dedinách boli zriadené kiná napr. v Ciferi, Hmčiarovciach, Dolnej Krupej, Chelnicí atď. Od roku 1952 okresné pútnové kino navštevovalo obce, ktoré štátne kino nemali.⁴⁹⁸ Postupom času si obce zakúpili vlastné premietacie prístroje. V roku 1956 vlastnilo premietacie prístroje v okrese Trnava celkom 21 obcí.⁴⁹⁹

Pamätníci si spomínajú, že ako prvé filmové predstavenie v obci bolo uvedenie filmu o Napoleonovi a jeho úteku z Ruska. Toto premietali vojaci sovietskej armády v Potravinovom družstve 3. apríla 1945. Premietanie prerušila strelba kaťuš z pažity na dolnom konci. Československý štátny film premietol spočiatku 5 filmových predstavení za rok. Neskôr sa premietalo každú nedeľu. Zakúpením vlastného premietacieho prístroja sa filmy premietali každú nedeľu. V roku 1960 mali diváci v obci možnosť vidieť 49 filmov. Rozširovanie novej techniky – televízorov do domácností, najmä v druhej polovici 60. rokov minulého storočia, postupne znižuje záujem o filmové predstavenia, takže po roku 1967 sa už filmy prestali v Dolnom Dubovom premietat.⁵⁰⁰

Klesajúci záujem o filmové predstavenia na dedinách, súvisel jednako s rastom „televíznej papučovej kultúry“ v rodinách a najmä s rýchlym rozvojom filmovej techniky (farebné filmy, širokouhlé filmy, stereo-zvuk, 3D zobrazenie, a konečne digitálne filmy). Drahá filmová technika spôsobila, že kiná sú v súčasnosti len v mestách. Aj pre záujemcov filmoveho umenia z dedín je aj v súčasnosti dostatok príležitostí návštevy filmovej produkcie, najmä pri úrovni súčasnej motorizácie.

Pamätná izba Jozefa Ignáca Bajzu

M. Hríčka

Vznik Pamätnej izby Jozefa Ignáca Bajzu má svoju históriu. Cesta k dnešnej podobe Pamätnej izby Jozefa Ignáca Bajzu bola trnistá a samotnému vzniku predchádzalo veľa prekážok a peripetii. Pamätná izba vznikla najneskôr, teda ako posledná podobného charakteru, ktoré boli zriadené v blízkom okolí. V Náháci je otvorená pamätná izba na pamiatku

⁴⁹⁸ Premietali sa najmä sovietske vojnové filmy, napr. Pád Berlína, Ivan Brovkin v civile (komédia), medzi mládežou boli veľmi obľúbené filmy nakrútené podľa kníh J. Verneho – Deti kapitána Granta, Kapitán Nemo a pod. a iné. (S. K.)

⁴⁹⁹ Trnava okres a mesto. Ed. Jozef Šimončík. Bratislava : OSVETA 1980.

⁵⁰⁰ TOMOVIČ, I. c. d., s. 27.

Pôsobisko Jozefa Ignáca Bajzu

Juraja Fándlyho a na Dobrej Vode vznikla izba venovaná Jánovi Hollému. Z historicko-kultúrneho hľadiska má Pamätná izba Jozefa Ignáca Bajzu veľký význam pre obec. Popri významnom kostole, fare a kamenných dielach (krížom), je najvýznamnejšou stavbou a pamätihodnosťou v obci.

O prvých zmienkach o fari, v ktorej sa v súčasnej dobe nachádza Pamätná izba J. I. Bajzu, sa dočítame vo vizitáciach. Podstatná zmena sa však na fare udiala v čase, keď pôsobil vo farnosti kňaz Štefan Ujságh. Pre opis a bližšie pochopenie histórie budovy, odcitujeme text, ktorý už bol v tejto knihe na inom mieste opísaný. *V roku 1856 bola obec z väčšej časti zasiahnutá ohňom, ktorý spustošil aj školskú budovu po faru. V tom čase vedľa starej farskej budovy farár staval pre seba dom, terajšia farská budova. Keď sa do tejto novej budovy nasťahoval, starú faru prepustil pre školu a byt učiteľa.*⁵⁰¹ Z tohto poznatku vyplýva, že do roku 1856 bola budova využívaná ako fara a po roku 1856 sa budova využívala na školské účely. Svoje opodstatnenie mala až do roku 1974, kedy sa uskutočnilo presťahovanie materskej školy do nových priestorov.⁵⁰² Po roku 1974 budova slúžila pre potreby obce, ako skladovací priestor. Do roku 1954 mala vlastnícke práva na budovu cirkev a po 29. septembri 1954 prešlo vlastníctvo do rúk československého štátu.⁵⁰³ Na základe delimitácii majetku prešlo v roku 1991 vlastníctvo budovy zo štátu na Obec Dolné Dubové.⁵⁰⁴ Posledným krokom bolo navrátenie budovy do majetku cirkvi podľa

zákona č. 282/1993 Z.z. o zmiernení niektorých majetkových krivd spôsobených cirkvám a náboženským spoločnostiam. Navrátenie majetku sa uskutočnilo 11. júna 2001.⁵⁰⁵

Prvou známou písomnosťou, ktorá sa zaoberá zriadením pamätnej izby je list správcu farnosti Petra Rajtara z 20. apríla 1983, ktorý bol adresovaný Rade MNV v Dolnom Dubovom. Z listu vyberáme: *„Pred dvesto rokmi, 18. augusta 1783, na území obce Dolné Dubové vstúpil slovenský národný buditeľ Jozef Ignác Bajza vo funkcii správcu katolíckej farnosti Dolné Dubové. Účinkovaním tohto národného buditeľa sa obec Dolné Dubové dostala do dejín slovenského písomníctva tým, že sa tu začali písať a vydávať nielen religiozne, ale aj viedľavacie a zábavné knihy vo väčšom rozsahu vo vtedajšej reči slovenského ľudu v západoslovenskom nárečí. Erudovaný spisovateľ J. I. Bajza sa tu odvážil cez 800 rokov zamrznutú hladinu slovenčiny „ľady lámať prvý,“ ako sa sám vyjadril a ako mu to právom prisudzuje aj slovenská literárna pospolitosť.“* Ďalej z listu vyberáme: *„Iné obce by si pokladali za vysoké vyznamenanie, keby sa mohli vykázať s takýmto historickým faktom! K tomuto dvestoročnému výročiu by mala zaujať kladné stanovisko aj obec Dolné Dubové! Bolo by potrebné podniknúť v čase tohto výročia kroky na patričných správnych miestach okresu Trnava, zariadiť pamätnú izbu J. I. Bajzu a umiestniť pamätnú tabuľu na priečelí domu pod radovým číslom 35.“*⁵⁰⁶ Na uvedené skutočnosti nadväzujú aj informácie z kroniky obce, ktoré boli zapísané v roku 1984, kde sa dočítame o požiadavke občanov zriadiť Pamätnú izbu J. I. Bajzu. Požiadavka bola predložená na verejnej schôdzi MNV. Taktiež sa dočítame, že tento zámer sa neuskutočnil, lebo v Múzeu knižnej kultúry v Trnave bola v tom čase sprístupnená expozícia *Bernolákovi v slovenskom národnom obrodení*, kde bola táto téma zastúpená.⁵⁰⁷ Vyjadrenie MNV v Dolnom Dubovom mohlo byť ovplyvnené danými politickými pomermi v ČSSR.

Ďalším písomným dôkazom o zriadení pamätnej izby je až informácia komisie kultúry z roku 1991, ktorá informuje obecne zastupiteľstvo, že bude konzultovať na farskom a biskupskom úrade možnosť zriadenia pamätnej izby J. I. Bajzu.⁵⁰⁸ Prvý písomný doklad, ktorý sa zaoberá vytvorením posudu na dome č. 35, je zo zasadnutia obecného zastupiteľstva z 2. marca 1992.⁵⁰⁹ V tom istom roku sa objavila na zasadnutí obecného zastupiteľstva (16. júla) ďalšia informácia, kde starosta obce Leonard Kocán informuje o príprave projektovej úlohy opravy domu č. 35. – izba J. I. Bajzu.⁵¹⁰ Prvá zmienka o možnosti financovania rekonštrukcie prichádza zo zasadnutia obecného zastupiteľstva z 20. januára 1995. Starostka obce Mária Tomovičová informuje o rekonštrukcii domu č. 35, kde sa má zriadiť izba J. I. Bajzu a ďalej informuje, že navštívila sídlo fondu Pro Slovakia.⁵¹¹

O skutočnom stave poškodenia domu č. 35 a jeho havarijnom stave, ktorý ohrozoval zriadenie pamätnej izby, najviac vedel správca farnosti Jozef Horvátik. Bol prvým, ktorý po roku 1989 poukazoval na skutočný stav budovy a hľadal riešenia na jej zachránu. Jozef Horvátik, hoci sa nenarodil v našej obci, zaujímal sa o jej históriu a tradície, študoval a zbieral dokumenty súvisiace s obcou. Na sklonek života si predšavzal

⁵⁰⁵ Dohoda o vydaní vecí medzi Obcou Dolné Dubové a Rímskokatolíckou cirkvou – farnosť Dolné Dubové.

⁵⁰⁶ List č. 19/1983 adresovaný Rade MNV v Dolnom Dubovom, 20. apríla 1983.

⁵⁰⁷ OBECNÁ KRONIKA II., s. 67.

⁵⁰⁸ TAMŽE, s. 360.

⁵⁰⁹ Zápisnice obecného zastupiteľstva, 1992, s. 19.

⁵¹⁰ Zápisnice obecného zastupiteľstva, 1992, s. 56.

⁵¹¹ Zápisnice obecného zastupiteľstva, 1995, s. 12.

(mnohí ľudia to nazývali aj jeho posledným životným dielom) zriadiť pamätnú izbu J. I. Bajzu. Prvou myšlienkou súvisiacou s domom č. 35 bolo zriadenie izby života a tradícií v obci spolu s izbou, ktorá bude venovaná J. I. Bajzovi. V spolupráci s Katedrou etnológie Univerzity svätého Cyrila a Metoda v Trnave sa mal realizovať odborný etnologický výskum a realizácia expozície domu.⁵¹² Myšlienka bola na svete, ale najväčší problém nastal s financovaním rekonštrukcie domu. Počiatočné plány rátili s dotáciou z fondu Pro Slovakia, žiadateľom bola obec. Ďalšou žiadostou o dotáciu sa zaoberal farský úrad, ktorý žiadal o finančnú pomoc z prostriedkov Ministerstva kultúry SR. Žiaľ, uvedené projekty neboli úspešné. Problém mohol byť v majetkovo-právnom vzťahu. Ďalšou nevýhodou pri čerpaní dotácií bol aj fakt, že dom nie je kultúrnou pamiatkou.

Zub času a problémy s financovaním ohrozovali trvácnosť stavby. V roku 2003 bol stav domu natoľko kritický, že jeho jedna časť vo dvore spadla a zvyšok sa musel čiastočne stabilizovať opornými prvkami. V auguste roku 2004 sa uskutočnilo rozhodnutie Jozefa Horvátha o nevyhnutnej rekonštrukcii domu č. 35. Prvé práce na rekonštrukcii začali 28. augusta 2004.⁵¹³ Uskutočnil sa výkop a betónovanie základu už v spomínanej časti domu vo dvore, ktorého riešením bola budúca stabilizácia objektu. V tom dni sa na prácach zúčastnil František Remená, Anton Dovičič, Štefan Čapkovič st., Alojz Hejnár a Daniel Stranovský.⁵¹⁴ Postupne sa do prác zapojilo 47 ľudí, ktorí z veľkej časti odpracovali hodiny bez nároku na finančnú odmenu. Najviac takto odpracovaných hodín mal Anton Dovičič. Dozor nad stavbou a organizáciu prác počas rekonštrukcie zabezpečoval František Remená a Štefan Čapkovič ml., ktorí zároveň po Antonovi Dovičičovi odpracovali najviac brigádnických hodín. Zásobovanie a kúpu materiálu mal na starosti František Remená. Práce v prvom týždni súviseli so stavbou oporného múra od dvora, ktoré nadväzovali na realizovaný betónový základ. V prvom mesiaci rekonštrukcie sa postupne zapájali viacerí občania obce, niektorí sa začali oboznamovať s problematikou, pri ktorej by boli nápomocní. Stanislav Damašek si zbral na starosť projekt elektroinštalácie, Jozef Čapkovič projekt na zámočnicke práce

⁵¹² KÁNIKOVÁ M.: Trnavský hlas, 30. októbra 1998, s. 2.

⁵¹³ Denník na prácach, výdavkov a príjmov na dome J. I. Bajzu, s. 1.

⁵¹⁴ Denník na prácach, výdavkov a príjmov na dome J. I. Bajzu, s. 1 až 14. Všetky mená účastníkov rekonštrukcie domu sú citované z denníka prác. Mená účastníkov boli zároveň konzultované s osobami, ktoré sa najviac pričínili o rekonštrukciu domu. Zároveň bol zoznam doplnený o mená, ktoré v denníku neboli zapísané a zúčastnili sa rekonštrukcie. V prípade chýbajúceho mena v tejto časti sa vopred ospravedlňuje. Z denníka prác vyberáme aj stavebný postup súvisiaci s rekonštrukciou.

a Štefan Čapkovič ml. projekt na stolárske a tesárske práce. Odstraňovanie vnútorných omietok a ich odvoz na skládku si zobrała na starosť rodina Leonarda Hrkcu. Z rodiny sa na prácach zúčastnil Leonard Hrkca, Jozef Hrkca st., Jozef Hrkca ml. (obaja žijúci vo Vesele), Marek Hrkca, Jozef Hrkca, Marián Horváth st., Marián Horvát ml. a Andrej Horváth. Od začiatku sa na rekonštrukčných prácach pravidelne zúčastňovali aj zamestnanci obce – Anton Dovičič, Pavol Krajčovič ml., Peter Horvatovič st., Viliam Michalička ml. a Marián Jursa. Práce pokračovali, postupne sa uskutočnilo obíjanie stien a ich stabilizácia pletivom. V ľavej izbe sa začali prípravné práce na rekonštrukcii podlahy, uskutočnil sa výkop zeminy pred betónážou podlahy. Do murárskych prác sa postupne zapojil Jozef Junas a Ján Horváth. V mesiaci október sa začali prípravné práce na krove, vymuroval sa oporný múr pod krovom a uskutočnilo sa betónovanie podlahy a prekladu nad oporným múrom. Práce na krove začali 5. novembra 2004 a boli naplánované do dvoch dní. V prvom dni sa uskutočnilo rozobratie strechy a montáž krovu. V druhom dni sa uskutočnilo latovanie a kladenie krytiny. Tesárske práce na krove realizoval Štefan Čapkovič ml., Roman Debrecký a Stanislav Ferech. Do

Začiatok rekonštrukcie budovy

pomocných prác sa začala zapájať aj mládež a miništranti Matej Šurina, Ondrej Šurina, Dominik Bohunický, Tomáš Hrkca, Matej Hrkca, Mário Matušovič, Roman Špalek, Michal Bednár a Matej Bednár. Najviac odpracovaných hodín z mládežníkov mal Daniel Stranovský. V novembri sa postupne dokončili tesárske práce, osadili sa strešné žľaby a korýtka a začali sa klampiarske práce, na ktorých sa zúčastnil Ján Novota a František Kalinec. Práce postupne pokračovali betónovaním podlahy, domurovaním vonkajšieho múra, omietkami a sprevádzkovaním elektroinštalácie. Murárske práce v tomto období realizoval Jozef Šurina, ktorí tieto práce zabezpečoval až do konca rekonštrukcie domu. Z účastníkov rekonštrukcie, ktorí vykonávali odborné murárske práce mal najviac odpracovaných hodín. V roku 2005 sa robili dokončovacie práce. Práce začali v mesiaci apríl, išlo o drobné murárske práce pri dokončovaní interiéru budovy. Intenzívnejšie sa začalo pracovať až v mesiaci jún a júl. Začali sa realizovať práce na novom vchode do budovy a uskutočnila sa obnova fasády. Postupne sa dokončovali nátery stien a okien. V závere prišlo k osadeniu nových vchodových dverí a tinolea. Do záverečných prác sa postupne pracovne zapojil Jozef Martinkovič ml., Milan Čapkovič, Ján Lopatka, Ján Horváth a Milan Mikšád. Na rekonštrukčných prácach sa ešte zúčastnil Ing. Jozef Ušák, Radovan Svitek, Pavol Krajčovič st., Leonard Čapkovič, Jozef Valentovič, Viliam János a Jozef Remená. Posledný záznam z denníka na prácach, výdavkov a príjmov súvisiaci s rekon-

Budova po rekonstrukcii

Strukciou domu je zo 14. júla 2005.⁵¹⁵ Rekonštrukcia domu trvala desať a pol mesiaca, tu sú zarátané aj zimné mesiace, kedy sa na stavbe nepracovalo. Pozoruhodný je v tejto súvislosti fakt, za aký krátky čas sa podarilo rekonštrukciu zvládnuť. Stav budovy bol vo viac ako havarijnom stave, v podstate sa rekonštruovala od základov, pôvodné zostali len vonkajšie múry, niektoré priečky, okná, komín a časť krytín. V budove sú dve pôvodné miestnosti ľavá a pravá izba, ktoré sa nachádzajú v prednej časti budovy. V zadnej časti budovy vznikli dve menšie miestnosti. Miestnosť v pravej časti budovy je pôvodná a v ľavej časti vznikla nová miestnosť, ktorá bola od základov vystavaná. Dalším faktorom je aj postoj občanov, ich participácia pri obnove budovy formou finančných príspevkov, materiálneho zabezpečenia a odpracovaných hodín. Mnohí okrem svojho voľného času ponúkli aj svoje skúsenosti a rady, ktoré sa ukázali ako neoceniteľný dar pri rekonštrukcii budovy.

Financovanie rekonštrukcie zabezpečoval Jozef Horvátk. Celková finančná hodnota rekonštrukcie nie je presne vyčíslená. Pri viacerých odborných remeselných prácach sa remeselníci vzdali svojej mzdy, platil sa len spotrebovaný materiál. Bolo odpracovaných 813 brigádnických hodín, ktoré neboli finančne vyplácané. Zamestnanci obce odpracovali 230 hodín, ich mzdu hradila obec Dolné Dubové a Úradom práce a sociálnych vecí SR. V niektorých prípadoch, ako sú vonkajšie mreže na oknách a vchodové dvere do budovy, boli platené z finančných zdrojov občanov. Približne 20 rodín z obce darovalo väčšiu finančnú hotovosť. Strednú finančnú hotovosť darovali aj Slovenské elektrárne, a.s. a Atómové elektrárne Bohunice. Najväčšiu finančnú hotovosť do diela vložil Jozef Horvátk.

⁵¹⁵ Denník na prácach, výdavkov a príjmov na dome J. I. Bajzu, s. 12.

Ľavá izba

Prvá a bezpochyby najzložitejšia úloha bola úspešne realizovaná. Druhou o nič menej podstatnou úlohou bolo zriadenie pamätnej izby J. I. Bajzu. Už v roku 1998 sa Jozef Horvátk vyjadruje, že je vlastníkom niekoľkých originálov, ktoré by v budúcnosti mohli byť umiestnené v pamätnej izbe.⁵¹⁶ Možnosť umiestnenia dobových artefaktov, starožitností, predmetov, ktoré by poskytl aj občania obce, bola jasne definovaná. Najväčšie množstvo predmetov daroval Jozef Horvátk. Pôvod a historická hodnota viacerých uložených predmetov nám vo väčšine prípadov nie je známa. V ľavej izbe od ulice je dominantou izby obraz J. I. Bajzu od maliarky Holešovej. Obraz je umiestnený v niekdajšom vchode do starej školy, dnes je vchod zastavaný. Vchodu dominuje pôvodná klenba, ktorá je zvýraznená rímsou. Dalším obrazom v izbe je obraz sv. Róchusa. V izbe sa ešte

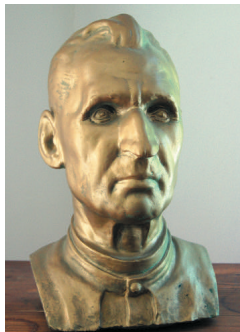

Pravá izba

⁵¹⁶ KÁNIKOVÁ M.: Tmavský hlas, 30. októbra 1998, s. 2.

nachádza obraz sv. Aloja z Gonzagy, ktorý bol v roku 2005 rekonštruovaný. Na stene sú umiestnené cirkevné zástavy a dobové nástenné hodiny. Zaujímavosťou izby je písací stôl a stolička, ktorá sa dá prestať do polohy na kľačanie. Súčasťou stola sú štyri knihy *Breviarium Romanum* a dobové písacie potreby. V pravej izbe od ulice je presklená stolová tabuľa, ktorá je venovaná rekonštrukcii budovy. Nad tabuľou je originálny list, ktorý adresoval Anton Hlinka z Národného zhromaždenia republiky Československej v Prahe dolnodubovskému farárovi Vojtechovi Plechlovi. Dominantou izby je obraz ukrižovaného Ježiša Krista. Ďalej sú v izbe umiestnené funkčné dobové kachle a predmety, ktoré boli súčasťou cirkevného života. V izbe je aj zbierka liturgických rúch, ktoré sa používali v minulosti. Vzácnosťou izby je busta Vojtecha Plechla od akademického sochára Justína Hřčku, rodáka z Dolného Dubového. Zaujímavosťou zbierky predmetov je funkčné harmónium od firmy Pianora, V. Schönhof. V zadných miestnostiach sú umiestnené rozličné predmety, ktoré boli v minulosti súčasťou vybavenia domácnosti a hospodárstiev. V pamätnej izbe sa v súčasnej dobe nenachádza originál, ktorý by priamo pripomínal J. I. Bajzu. Avšak vo vedľajšej budove, čo je fara, sa nachádzajú originálne záznamy, ktoré sú písané J. I. Bajzom, ich historická hodnota je nezmazateľná, ale ich umiestnenie do priestorov pamätnej izby je z bezpečnostného hľadiska nemožné. Pamätná izba má muzeálny charakter, v ktorej si pripomíname miesto, kde pôsobil a tvoril J. I. Bajza. Priamym dôkazom o činnosti J. I. Bajzu je kostol Nanebovzatia Panny Márie, ktorý stojí v tesnej blízkosti pamätnej izby. Prestavbu kostola do súčasnej podoby realizoval práve J. I. Bajza. Ďalším dielom, ktoré pripomína J. I. Bajzu, je Kalvária – Golgota, ktorá bola postavená za jeho účinkovania v priestoroch pred kostolom. V blízkej budúcnosti sa plánuje zriadiť expozícia, ktorá bude venovaná J. I. Bajzovi. Zriadením expozície sa výraznejšie pripomenie činnosť a odkaz J. I. Bajzu.

Posledným krokom a pre mnohých aj najmilším bolo slávnostné otvorenie a vysvätenie pamätnej izby. Dolnodubovský farár Jozef Horvátik, osoba, ktorá sa najviac pričínala o vznik pamätnej izby, sa v osobnom liste zveruje prof. Jozefovi Šimončičovi. Z listu vyberáme: „V sobotu 25. júna 2005 bude posviacka a otvorenie Pamätnej izby Jozefa Ignáca Bajzu v Dolnom Dubovom. Je to máj posledný úkon v Dolnom Dubovom ako farára. Bude to skromná slávnosť. Program sa začne o 10:00 hod. sv. omšou. Po nej arcibiskup Ján Sokol prevedie úkon posvätenia a tým bude konečne budova odovzdaná svojmu poslaniu.“⁵¹⁷ Slávnostné otvorenie pamätnej izby zorganizoval Farský úrad v Dolnom Dubovom. Výraznú pomoc pri organizácii poskytlo farskému úradu Roľnícke družstvo

Busta Vojtecha Plechla

podielníkov v Dolnom Dubovom a Obec Dolné Dubové. Na slávnosť okrem arcibiskupa Jána Sokola boli pozvaní kňazi z dekanátu Smolenice, blízki priatelia Jozefa Horvátika, starostovia z okolitých obcí, poslanci obecného zastupiteľstva, predstavitelia roľníckeho družstva a široká verejnosť z obce. Program sa začal sv. omšou, ktorú celebroval arcibiskup Ján Sokol. Po sv. omši sa uskutočnil akt posvätenia pamätnej izby. Akt začal štátnou hymnou a hymnickou piesňou Hej, Slováci, ktorú spievala Mužská spevácka skupina pri Obecnom úrade v Dolnom Dubovom. Nasledoval príhovor starostky obce Márie Tomovičovej, ktorá srdečne privítala hosti a venovala sa prírezu históriou obce. V príhovore pokračoval arcibiskup Ján Sokol, ktorý vzdal úctu J. I. Bajzovi. Po príhovore nastal úkon posvätenia. Pamätnú izbu J. I. Bajzu posvätil arcibiskup Ján Sokol. Po posviacke sa príhovoril prítomným dolnodubovský farár Jozef Horvátik. Vo svojom vystúpení sa venoval počiatočným problémom pri realizácii rekonštrukcie budovy, vyzdvihol celoslovenský význam tohto diela, i snahy o zviditeľnenie obce.⁵¹⁸ Týmto aktom sa uzavrela dlhá kapitola rekonštrukcie domu a zriadenia Pamätnej izby J. I. Bajzu.

Vo februári 2009 zomrel tvorca myšlienky zriadenia pamätnej izby Jozef Horvátik. Jeho odkaz pokračovať vo zvidetňovaní J. I. Bajzu a obce si zobrali viacerí za svoj. Po dohode Jozefa Havlika s predstaviteľmi obce sa uskutočnila realizácia pamätnej tabule. Cenu za prácu na tabuli uhradil Jozef Havlik, synovec Jozefa Horvátika a cenu za materiál uhradila obec.⁵¹⁹ V júni 2009 bola tabuľa osadená na priečelí domu pamätnej izby. Pamätná tabuľa si pripomína pôsobenie J. I. Bajzu v obci a slávnostné otvorenie pamätnej izby. Jej umiestnením sa po dlhých rokoch naplnili želania Petra Rajtara a neskôr Jozefa Horvátika. Ďalším krokom pre zvidetňovanie pamät-

Vysviacka pamätnej izby

Informačná tabuľa za dedinou

⁵¹⁸ Videozáznam zo slávnostného otvorenia a posvätenia zrekonštruovanej budovy Jozefa Ignáca Bajzu, 25. jún 2005.

⁵¹⁹ Zápisnice obecného zastupiteľstva, 2009, s. 58.

nej izby bolo osadenie informačných tabúl pred obcou a pred samotnou pamätnou izbou. Informačné tabule boli osadené na základe projektu z Konta Orange. Projekt vypracoval Daniel Stranovský. Na projekte sa podieľala Jozefína Kocánová a obec Dolné Dubové. Tabule technicky realizoval Štefan Čapkovič ml., ktorý bol aj tvorcom architektúry tabúl. Sponzorský sa na projekte podieľali firmy sídlacie v obci, Stôlárstvo Čapkovič, CMW a Pila Quercus. Informačné tabule boli osadené v júni 2010. Neoddeliteľnou súčasťou pamätnej izby je aj jej kronika, lepšie povedané pamätná kniha, ktorá obsahuje a mená ľudí, ktorí prišli alebo si v budúcnosti prídu uctiť pamiatku J. I. Bajzu. Prvým, ktorý sa do tejto knihy zapísal, bol arcibiskup Ján Sokol, bolo to v deň slávnostného otvorenia pamätnej izby.⁵²⁰ V knihe sa už nachádza veľa podpisov s menami vzácných návštevných. Vyberáme možno jednu najzaujímavejšiu. Dňa 11. októbra 2005 navštívil Dolné Dubové štyridsiaty nástupca sv. Jozefa Kalazanského, hlavný predstavený rehole piaristov páter Ješús Maria Lauca.⁵²¹ Pamätná kniha na začiatku roku 2012 obsahuje 513 mien. Pravidelnými návštevníkmi pamätnej izby sú žiaci základných, stredných a vysokých škôl. Sprievodcami po pamätnej izbe sú zamestnanci obce Dolné Dubové. Prví návštevníci, ktorí šli po stopách J. I. Bajzu, však prichádzali do obce omnoho skôr. V kronike obce sme sa dočítali o pravidelných autobusových zájazdoch z obdobia 60. rokov minulého storočia z dôvodu návštevy miesta, kde pôsobil J. I. Bajza.⁵²²

Záchranou domu, kde žil a tvoril J. I. Bajza, a otvorením jeho pamätnej izby sa podarilo uskutočniť krok neoceniteľného kultúrneho dosahu, ktorý má celoslovenský význam. Predstaviť si pocit a byť na mieste, kde vznikol prvý slovenský román, je úžasný. Z historického hľadiska sa práve J. I. Bajza ako prvý usiloval kodifikovať spisovnú slovenčinu, ale jej cesta k dnešnej podobe bola ešte veľmi dlhá. Ale ani táto skutočnosť nám neuberá na presvedčení, že práve v dolnodubovskej fare, dnešnej pamätnej izbe vznikali prvé náznaky pokusov boja za spisovný jazyk, za slovenčinu. Pocity z takéhoto presvedčenia je samozrejme omnoho viac. Stačí sa prísť pozrieť do pamätnej izby a vžiť sa do doby dávno minulej.

⁵²⁰ Kronika Pamätnej izby Jozefa Ignáca Bajzu, s. 1.

⁵²¹ Kronika Pamätnej izby Jozefa Ignáca Bajzu, s. 7.

⁵²² PAMÄTNÁ KNIHA obce Dolné Dubové 1945-1982, s. 93.